

VERZET BIJ DE GEWESTELIJKE ARBEIDSBUREAUS

medewerking te verlenen aan de nieuwe regeling. Dit impliceerde, gelijk gezegd, dat de dienstverplichtingen van de directeuren van de arbeidsbureaus zouden uitgaan.

In hun kring waren er op 20 april in plaats van zes weigeraars zeven gekomen – zeven van de acht-en-twintig GAB-directeuren die niet bij de NSB aangesloten waren: een kwart dus. De actie nam in de ogen van Verwey en de Duitsers al een bedenkelijke omvang aan en ze breidde zich nog uit ook toen de directeur van het GAB-Tilburg, dr. W. L. P. M. de Kort, overleg was gaan plegen met aartsbisschop de Jong. Hem had de Kort schriftelijk doen weten dat de vijf katholieke GAB-directeuren die nog niet hun ontslag aangevraagd hadden (de Kort was er één van), alsmede drie hervormde hun houding zouden laten afhangen van het advies van de aartsbisschop. Wat ried deze aan de directeuren aan? En wat aan hun ondergeschikten? Van zeven-en-vijftig voor Duitsland opgeroepen geschoolde arbeiders hadden, berichtte de Kort, zes-en-vijftig verklaard, 'liever iedere consequentie te aanvaarden dan aan deze dwang te gehoorzamen.'¹

De Kort werd op 26 april door mgr. de Jong ontvangen in aanwezigheid van A. C. de Bruijn, de voorzitter van het ontbonden Rooms-Katholiek Werkliedenverbond, en van pater dr. S. Stokman, een van de adviseurs van de aartsbisschop in arbeidszaken. 'Het is de katholieke directeur niet geoorloofd', zei de aartsbisschop, 'aan de uitvoering van deze maatregel' (de gedwongen uitzending van arbeiders naar Duitsland) 'vrijwillig zijn medewerking te verlenen.' De Kort ging, zo schreef hij korte tijd later aan een vriend, 'als een opgewekt en verlost mens huiswaarts'. De volgende dag belde hij de *Aussenstelle* Den Bosch van de *Hauptabteilung Soziale Verwaltung* op en zei dat hij aan de dienstverplichtingen geen medewerking zou verlenen; hij werd met het concentratiekamp bedreigd maar hield voet bij stuk – en diezelfde dag wist Verwey dat van de acht-en-twintig 'goede' GAB-directeuren niet minder dan twintig hun functie zouden neerleggen en dat hun adjunct-directeuren zonder uitzondering zouden weigeren, de lege plaatsen in te nemen! De toestand leek kritiek te worden.

De crisis werd snel bezworen. Dat werd zij doordat de bezetter met een van zijn typische tactische wendingen een suggestie overnam die al eerder van Nederlandse kant gedaan was. Hadden de GAB-directeuren er onoverkomelijke bezwaren tegen, zèlf de dienstverplichtingen te ondertekenen? Goed, dan was het voldoende als ze die stukken klaarmaakten, expedieerden en er verder naar handelden; de beschikkingen zelf zouden evenwel niet door hen ondertekend worden maar door de *Fachwerber*. De verordening

¹ Aangehaald in Sijes: *De arbeidsinzet*, p. 168.